

4. Лидский Ю. Я. Скотт Фицджеральд. Творчество / Ю. Я. Лидский. – К. : Наукова думка, 1982. – 312 с.
5. Суперанская А. В. Ономастика. Типология. Стратиграфия / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1988. – 264 с.
6. Тынянов Ю. Н. Поэтика. История литературы. Кино / Ю. Н. Тынянов. – М. : Наука, 1977. – 576 с.
7. Reaney P. H, Wilson R. M. A dictionary of English surnames / P. H. Reaney, R. M. Wilson. – London : Taylor and Francis e-library, 2006. – 3541 p.
8. Fitzgerald F. S. The Great Gatsby / F. S. Fitzgerald. – New York : Macmillan Publishing Company, 1986. – 182 p.

Анотація. В статті розглядаються актуальні проблеми сучасної ономастики. Метою дослідження постає аналіз власних імен персонажів роману С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі», що дозволяє розкрити зв'язок імені героя з його художнім образом. Вивчення імені персонажів з урахуванням його етимології сприяє більш поглибленому аналізу задуму письменника.

Ключові слова: ономастика, антропонім, текст, власне ім'я, поетонім.

Summary. The article touches upon an important problem of literary onomastics. The main objective of given investigation is to reveal connection between name of the characters on the one hand and its artistic image on the other hand. The study of the names of the main characters is performed taking into consideration the etymology, that contributes to more profound analysis of the author's message. The name of the character in any work of literature is its integral part that facilitates the formation of artistic image.

Among the different branches of onomastics there is literary onomastics which implies all proper names contained in the text and their function in it. Literary or poetic onomastics is closely related to stylistics, poetics, linguistics, semantics. The extensive analysis of anthroponyms and their functions in the work of literature help to reveal the major themes and motives of the composition, convey implicit information, specify social status of the character, its national identity.

The given article is devoted to the studying of the dominant anthroponyms in the novel «The Great Gatsby» by F. Scott Fitzgerald. The creative work of Fitzgerald has frequently been the subject of investigation. There exist numerous monumental works, dissertations, scientific research and articles, devoted to the studying of different literary aspects of Fitzgerald's creative work. The main aim of given article is to reveal the author's message with the help of «space of onyms».

The results of the performed investigation prove that every anthroponym in the novel was thoroughly developed and considered by the author, every poetonym bears definite meaning, contributes to the creation of complete artistic image of the character, which enables readers to conceive that image the way the author intended it to be. The great number of poetonyms were introduced by the author to intensify the expression of the character's names. The denomination of secondary characters is presented by descriptive names.

Key words: onomastics, anthroponym, text, proper name, poetonym.

Отримано: 19.08.2015 р.

УДК 811.111'373.7

Гуменюк І.І.

ФРАЗЕОЛОГІЧНІСТЬ КОЛОРАТИВІВ (НА МАТЕРІАЛІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Незважаючи на те, що колірна лексика є постійним об'єктом експериментування в різноманітних лінгвістичних теоріях, але особливості її вживання у складі фразеологічних одиниць досліджені неповністю. У той час, як вивчення кольоросимволів крізь призму фразеології допомагає отримувати ґрунтовну інформацію про цілісну картину світу, про цінності, які характеризують той чи інший етнос.

Мета роботи – дослідити фразеологічну продуктивність, вживаність і фразеологічність колоративів (далі КТ) у складі фразеологічних одиниць (далі ФО) в англійській мові.

Матеріал дослідження отримано методом суцільної вибірки з 8 лексикографічних джерел і творів англійських та американських авторів ХІХ-ХХІ ст. Сформована таким чином картотека налічує 1 180 ФО із колоративами у лексикографічних джерелах та 195 ФО у художніх творах.

Отже, ми дотримуємося думки Б. Берліна та П. Кея щодо кількості основних колоративів в англійській мові (11). Це: *white, black, red, green, yellow, blue, brown, purple, pink, orange, grey* [6].

На нашу думку, варто розподілити відтінки КТ навколо основних 11 кольорів для зручності їхнього опису й аналізу.

Слід зазначити, що всі основні КТ в англійській фразеології мають різну кількість відтінків. Отже, відтінками основних колоративів, услід за Т.В. Венкель [1, 58-60], ми вважаємо: 1) поєднання ОКТ зі словами, що вказують на яскравість (світлість/тьмяність): *dark blue, clear blue* тощо; 2) метафоричний перенос значення з відносних прикметників: а) назва об'єкта/речовини: *ruby, gold(en), ivory, silver* тощо; б) назва об'єкта/речовини + ОКТ: *blood orange* тощо; в) описові колірні позначення: *rosy-colored, judas-colored* тощо; 3) утворення деривативів від основного або іншого відтінкового КТ приєднанням суфіксів, закінчень: *black-blackness, white-whiten, pale-paleness* тощо; 4) злиття кількох КТ для утворення позначень відтінків: *black-and-white, blue and buff* тощо; 5) утворення більш насичених відтінків основних кольорів: а) лексична одиниця підсилення + ОКТ: *better blue* тощо; б) вищий та найвищий ступені порівняння ОКТ: *redder, the blackest* тощо.

Усі зафіксовані нами у складі ФО відтінки розташовано навколо основних кольорів. Лексико-семантичні підкласи (далі ЛСП), сформовані в такий спосіб, далі називатимемо за основним колоративом.

Отже, для ЛСП «*білий*» ми зафіксували у фразеологічних словниках десять КТ, серед яких – чотири прикметники у простій формі (*blonde, peroxide blonde, pale, ivory*), поєднання двох прикметників (*black and white*), два прикметники у формі вищого і найвищого ступенів порівняння (*whiter, whitest*), іменник (*paleness*), дієслівну форму (*whiten*) і прислівник (*pearly*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *white* (146 уживань), далі йдуть КТ *pale* (14), *ivory* (8), *blonde* (3), *pearly* (2), *peroxide blonde* (1), *whiter* (1), *whitest* (1), *paleness* (1), *whiten* (1).

Для ЛСП «*чорний*» ми зафіксували у фразеологічних словниках вісім КТ, серед них – три одиниці із поєднанням двох прикметників (*black and white, black and blue, black and tan*), два прикметника у вищому і найвищому ступенях порівняння (*blacker, blackest*), іменник (*blackness*) і дієслівну форму (*blacken*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *black* (191 уживання), далі йдуть КТ *black and blue* (4), *black and white* (3), *blacker* (3), *black and tan* (2), *blacken* (2), *blackest* (1), *blackness* (1).

Для ЛСП «*червоний*» ми зафіксували у фразеологічних словниках дев'ять КТ, серед яких – три прикметники у простій формі (*scarlet, ruby, bloody*), один прикметник у формі вищого ступеня порівняння (*redder*), поєднання двох прикметників (*dark and bloody*) і дієслівні форми (*bleed, blush, flush*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *red* (116 уживань), далі йдуть КТ *blush* (14), *scarlet* (7), *bloody* (6), *bleed* (2), *flush* (1), *redder* (1), *ruby* (1).

У ЛСП «*жовтий*», ми зафіксували у фразеологічних словниках чотири КТ, серед них – три прикметники у простій формі (*primrose, golden, gilded*). Цікаво, що у цій підгрупі, кількісно переважає КТ *gold/golden* (81 уживання), далі йде КТ *yellow* (51), *gild/gilded* (1).

Для ЛСП «*зелений*» ми зафіксували у фразеологічних словниках чотири КТ, серед яких – два прикметники у простій формі (*pea-soup, evergreen*) і один прикметник у формі вищого ступеня порівняння (*greener*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *green* (95 уживань), далі йдуть КТ *pea-soup* (2), *evergreen* (1), *greener* (1).

Слід зазначити, що в англійській мові КТ *blue* позначає і *блакитний*, і *синій* кольори, хоча для позначення синього кольору вживається також КТ *dark blue*, тому цей ЛСП ми назвали «*блакитний*». Отже, для ЛСП «*блакитний*» ми зафіксували у фразеологічних словниках шість КТ, серед них – дві одиниці з поєднанням двох прикметників (*black and blue, blue and buff*), один прикметник із лексичною одиницею підсилення (*better blue*) і три прикметники з лексичною одиницею уточнення (*true blue, dark blue, clear blue*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *blue* (103 уживання), далі йде однакова кількість КТ *black and blue* (1), *blue and buff* (1), *better blue* (1), *dark blue* (1), *clear blue* (1), *true blue* (1).

Для ЛСП «*коричневий*» зафіксовано у фразеологічних словниках три КТ, серед них – два прикметники у простій формі (*buckeye, browned*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *brown* (26 уживань), далі йдуть КТ *browned* (1) і *buckeye* (1).

Для ЛСП «*рожевий*» ми зафіксували у фразеологічних словниках чотири КТ, серед яких – два прикметники у простій формі (*rosy, rose*) і описове колірне позначення (*rose-colored*). Цікаво, що в цій підгрупі кількісно переважає КТ *rose* (18 уживань), далі йдуть КТ *pink* (15) і *rosy* (8). Ми визначаємо основним КТ *pink*, попри кількісну перевагу КТ *rose*, тому що саме КТ *pink* належить до ОКТ англійської мови.

Для ЛСП «*срібний*» віднайдено у фразеологічних словниках три КТ, серед них – два прикметники у простій формі (*silver, silvered*). Майже однакова кількість ФО з КТ *silver* (37 уживань +

1 одиниця з КТ *silvered*) із одним з ОКТ *grey* (37 уживань) пояснюється, насамперед, значним метафоричним потенціалом прикметника *silver*, який пов'язаний із позначенням одного із благородних металів.

Для ЛСП «*фіолетовий*» ми зафіксували у фразеологічних словниках три КТ, зокрема один прикметник у простій формі (*violet*) і один прикметник з уточненням (*blushing violet*). У складі двох ФО вживається прикметник *purple*, який вважається ОКТ для англійської мови, далі йдуть КТ *violet* (1) і *blushing violet* (1).

Для ЛСП «*оранжевий*» ми виявили у фразеологічних словниках чотири КТ, серед них – один прикметник у простій формі (*bushfire*), прикметник + назва речовини (*blood orange*) і описове колірне позначення (*judas-colored*). У цій підгрупі, кількісно переважає КТ *orange* (три уживання), далі йдуть КТ *judas-colored* (1), *bushfire* (1), *blood orange* (1).

Отже, як свідчать результати нашого дослідження, найбільшу кількість КТ, які вживаються у складі ФО, мають ОКТ *black*, *white* і *red*, тобто «найстарші» кольори не тільки утворюють найбільшу кількість ФО у мові, й мають найбільшу кількість відтінків, які вживаються у складі ФО.

Вважається, що вихідним у народів на ранніх етапах розвитку було протиставлення «*темний/світлий*», і на його базі виникли позначення кольору. Однак межі між кольорами ще довгий час залишалися розмитими, що стало причиною широкого синонімічного вживання слів, що позначають кольори [3, 6].

На нашу думку, доцільний також аналіз колоративів ЛСП «*темний*» і «*світлий*», які не входять до переліку ОКТ чи їх відтінків, але є першоосною для утворення кольорів, показниками світлості/тьмяності і мають досить значну кількість власних відтінків.

Отже, для ЛСП «*світлий*», ми зафіксували у фразеологічних словниках 13 КТ, серед яких – п'ять простих прикметників (*bright*, *sunny*, *fair*, *serene*, *clear*), один прикметник у формі вищого ступеня порівняння (*fairer*), один прикметник-уточнення + КТ *light* (*lurid light*) і п'ять іменників, до складу яких входить КТ *light* (*daylight*, *candlelight*, *moonlight*, *spotlight*, *limelight*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *light* (26 уживань), далі йдуть КТ *bright* (23) і решта КТ у невеликій кількості: *clear* (6), *daylight* (5), *fair* (4), *moonlight* (3), *limelight* (2), *lurid light* (2), *spotlight* (2), *candlelight* (1), *serene* (1), *sunny* (1), *fairer* (1).

Для ЛСП «*темний*» ми зафіксували у фразеологічних словниках дев'ять КТ, серед них – три простих прикметники (*shady*, *murky*, *dirty*), один прикметник у формі найвищого ступеня порівняння (*darkest*), дієслівну форму (*darken*), один складений прикметник (*dark and bloody*), прислівник (*darkly*) і один іменник (*darkness*). У переважній кількості ФО вживається прикметник *dark* (30 уживань), далі йдуть КТ *darkest* (3), *murky* (3), *shady* (2), *dirty* (2), *darkness* (2), *darken* (2), *darkly* (1), *dark and bloody* (1).

Доцільним ми вважаємо також аналіз ФО, які містять у своєму складі лексему *color/colour* з усіма відтінками, адже цей КТ також пов'язаний з уявленням про колір. Для ЛСП «*колір*» ми зафіксували у фразеологічних словниках тринадцять прикметників-уточнень, велика кількість яких пояснюється передусім узагальнюючою роллю цього КТ.

Отже, серед КТ ЛСП «*color*» зафіксовано два описових колірних позначення (*judas-colored*, *rose-colored*), один дієприкметник (*colored*) і десять прикметників-уточнень + КТ *color* (*dark color*, *bright color*, *true color*, *lively color*, *flying color*, *glowing color*, *local color*, *bad color*, *false color*, *water color*). У переважній кількості ФО вживається власне КТ *color* (59 уживань), далі йде решта КТ: *false color* (5), *true color* (4), *rose-colored* (4), *dark color* (3), *bright color* (3), *flying color* (2), *lively color* (2), *judas-colored* (1), *glowing color* (1), *local color* (1), *bad color* (1), *water color* (1).

Отже, у фразеологічному словнику найбільшу кількість ФО складають КТ лексико-семантичної підгрупи «*чорний*» (207), «*білий*» (181) та «*червоний*» (149), найменшу – «*оранжевий*» (6) і «*фіолетовий*» (4).

Як свідчать результати кількісних підрахунків на основі текстів, найбільшу кількість окремих ФО з КТ зафіксовано з колоративами ЛСП «*чорний*» (42), «*білий*» (38) і «*червоний*» (38). Щодо кількості вживань ФО із цими КТ, слід зазначити, що найбільше разів (1 332) вживаються ФО з КТ ЛСП «*білий*», далі (1 060 разів) йдуть ФО з КТ ЛСП «*чорний*» і значно поступаються за цим показником ФО з КТ ЛСП «*червоний*» (259 разів).

Як свідчать результати нашого дослідження, серед зафіксованих у текстах ФО з КТ письменники найчастіше використовують ФО «*black and white*» (170 уживань). Часто вживаються також ФО «*White House*» і «*White Hall*» (151 і 135 вживань відповідно); далі йдуть «*black man*» (68 вживань), «*white light*» (58 вживань), а отже, «*black*» і «*white*» є «лідерами» і за цим показником.

Хоча і у фразеологічному словнику, і в текстах КТ ЛСП «*чорний*» зустрічається у складі більшої кількості ФО, ніж КТ ЛСП «*білий*», у текстах спостерігаємо більш високу вживаність ФО із КТ ЛСП «*білий*» (1 332 вживання), ніж з КТ ЛСП «*чорний*» (1 060 вживань). На цьому етапі видається доцільним встановити фразеологічну продуктивність і фразеологічну вживаність окре-

мих ЛСП КТ та перевірити, чи кількість ФО з певним КТ у словниках та текстах є визначальним чинником для виявлення фразеологічності КТ.

Середня частота вживання ЛСП КТ у фразеології є власне **середньою фразеологічною продуктивністю цього ЛСП КТ** і вираховується за формулою [2, 45]:

$$v = \frac{F}{V},$$

де v – середня частота вживання (фразеологічна продуктивність ЛСП КТ у словнику), F – кількість усіх КТ у межах ФО у словнику, V – кількість усіх ЛСП КТ.

Користуючись отриманими даними, кількість слововживань усіх аналізованих КТ, відібраних зі словників (F), дорівнює 1 251, кількість ЛСП КТ, згідно із запропонованою класифікацією (V), становить 14. За вищезазначеною формулою, середня продуктивність ЛСП КТ у лексикографічних джерелах:

$$v_{\text{лсп}} = 1251 \div 14 \approx 88 \text{ (слововживань)}.$$

Якщо середня фразеологічна продуктивність ЛСП КТ 88, то колоративи з продуктивністю вище 88 є високопродуктивними. Їхня кількість 6, і вони вживаються у складі ФО 882 рази. Використавши ту ж формулу, можна знайти середню фразеологічну продуктивність серед високопродуктивних ЛСП КТ: $882 \div 6 \approx 147$ (слововживань). Таким чином, ЛСП КТ із продуктивністю вище 147 є гіперпродуктивними. На основі цих розрахунків ми можемо виділити **зони фразеологічної продуктивності ЛСП КТ** і здійснити відповідний кількісний аналіз:

1-ша зона: **малопродуктивні ЛСП КТ** (фразеологічна продуктивність – до 88 вживань): 7 КТ (50 % загальної кількості): «*світлий*» (77), «*сірий*» (75), «*темний*» (46), «*рожевий*» (45), «*коричневий*» (28), «*оранжевий*» (6), «*фіолетовий*» (4);

2-га зона: **середньопродуктивні ЛСП КТ** (фразеологічна продуктивність – 88): 1 КТ (7 %): «*колір*» (88);

3-тя зона: **високопродуктивні ЛСП КТ** (фразеологічна продуктивність – 89-146): 3 КТ (21,5 %): «*жовтий*» (137), «*зелений*» (109), «*блакитний*» (99);

4-та зона: **гіперпродуктивні ЛСП КТ** (фразеологічна продуктивність – від 147): 3 КТ (21,5 %): «*чорний*» (207), «*білий*» (181), «*червоний*» (149).

Отже, малопродуктивними ЛСП КТ у англійській фразеології є: «*фіолетовий*», «*оранжевий*», «*рожевий*», «*коричневий*», «*сірий*», тобто саме ті кольори, які з'являються внаслідок невідзначеного перетину первинних кольорів і які Б. Берлін та П. Кей відносили до похідних кольорних категорій [6], а от високопродуктивними та гіперпродуктивними виявилися шість ЛСП первинних кольорів опонентної теорії (П. Кея та Ч. МакДеніела [7]), а саме «*чорний*», «*білий*», «*червоний*», «*жовтий*», «*зелений*» та «*синій*». П. Кей та Ч. МакДеніел вважали, що існує універсальна еволюційна послідовність появи кольорів, а отже, можна зробити висновок, що фразеологічна продуктивність КТ залежить від часу їх появи в мові, – в мові звичайно буде більше ФО з ОКТ «*білий*», «*чорний*» та «*червоний*», які займають перше місце у вищезазначеній ієрархії.

Вважаємо за доцільне обчислити середню частоту вживання ЛСП КТ у складі ФО в текстах (на основі проаналізованих нами творів): $3162 \div 13 \approx 243$. Це і є **середня фразеологічна вживаність КТ у текстах**.

Фразеологічна вживаність ЛСП КТ у текстах:

1) **фразеологічно найменш вживані ЛСП КТ:** 6 КТ (16 % від загальної кількості ФО): «*сірий*» (82), «*колір*» (79); «*зелений*» (73), «*темний*» (67), «*блакитний*» (65); «*світлий*» (55), «*жовтий*» (46), «*коричневий*» (25), «*рожевий*» (14), «*фіолетовий*» (5);

2) **фразеологічно середньовживані ЛСП КТ:** не зафіксовано;

3) **фразеологічно частовживані ЛСП КТ:** 1 ОКТ (8 % від загальної кількості ФО): «*червоний*» (259);

4) **фразеологічно гіпервживані ЛСП КТ:** 2 ОКТ (76 % від загальної кількості ФО): «*чорний*» (1 060), «*білий*» (1 332).

Отже, гіперпродуктивні у фразеології, як правило, є фразеологічно гіпервживаними і в тексті, хоча ЛСП КТ «*червоний*» гіперпродуктивний у словнику, але лише фразеологічно частовживаний у тексті, а ЛСП КТ «*жовтий*», «*зелений*» та «*блакитний*» високопродуктивні у словниках, але фразеологічно найменшвживані в текстах.

Такий великий відрив частот вживання ЛСП КТ «*чорний*» та «*білий*» у складі ФО у тексті від решти колоративів можна пояснити, на нашу думку, тим що, як зазначалось вище, вони 1) є найдавнішими кольорами; 2) мають найширший спектр значень, як-от: *добро/зло; життя/смерть; щастя/нещастя*; 3) з ними зафіксована найбільша кількість існуючих у мові ФО і, як наслідок, автори використовують ФО з цими двома ОКТ найчастіше.

На цьому етапі видається доцільним визначення **фразеологічності** ЛСП. Фразеологічність розуміємо як відносну здатність одиниць ЛСП брати участь в утворенні ФО. Високі частоти вживання ЛСП у фразеологічному словнику чи/і у текстах (у тому числі у складі ФО) не впливають прямо, як буде доведено нижче, на ступінь фразеологічності того чи іншого ЛСП. Для визначення ступеня фразеологічності ЛСП скористаємося критерієм χ^2 і коефіцієнтом взаємної спряженості K , щоб виявити, чи існує стабільний (стандартний) зв'язок між вільним вживанням ЛСП і його вживанням у складі ФО у текстах відносно інших ЛСП.

Для обчислення суми χ^2 для чотирипільних таблиць, утворених двома рядками і двома стовпчиками, шляхом об'єднання рядків і стовпчиків у багатопільній таблиці використовуємо формулу:

$$\chi^2 = \frac{(ad - bc)^2 N}{(a + c)(b + d)(a + b)(c + d)},$$

де χ^2 – критерій погодження чи співвідношення; a, b, c, d – емпіричні величини чотирипільних таблиць; N – загальна кількість спостережень.

Для прикладу складемо таблицю 1 і вирахуємо величину χ^2 для колоративів ЛСП «білий», вжитих у складі ФО в тексті.

Отже, обчислимо χ^2 за формулою для чотирипільних таблиць:

$$\chi^2 = \frac{(1332 \cdot 11117 - 7994 \cdot 1830)^2 \cdot 22273}{3162 \cdot 19111 \cdot 9326 \cdot 12947} = \frac{8172824^2 \cdot 22273}{3162 \cdot 19111 \cdot 9326 \cdot 12947} = 6,94.$$

Отримана сума $\chi^2 = 6,94$. Оскільки критична величина $\chi^2 = 3,84$, то отримана сума вища, ніж критична величина, а отже ЛСП «білий» володіє фразеологічністю.

Таблиця 1

Величина χ^2 для ЛСП «білий»

	У ФО	Вільно	Сума
«білий»	1332 _a	7994 _b	9326
Інші колоративи	1830 _c	11117 _d	12947
Сума	3162	19111	22273

Однак результат χ^2 не дозволяє визначити ступінь зв'язку між ознаками (**ступінь фразеологічності**). Цю величину можна обчислити, використовуючи коефіцієнт взаємної спряженості, запропонований О. О. Чупровим [5, 161]. До формули коефіцієнта взаємної спряженості входить

сума χ^2 [4, 267]: $K = \sqrt{\frac{\chi^2}{N}}$, де K – коефіцієнт взаємної спряженості; χ^2 – критерій погодження чи співвідношення; N – загальна кількість спостережень.

Напрямок спряженості в даному випадку можна легко встановити зі співвідношення теоретичної та емпіричної величин у полі **a**, тобто коефіцієнт **K**, визначений за зазначеною формулою, буде позитивним, якщо емпіричні величини у вказаному полі будуть більшими, ніж теоретично очікувані, й негативним – при протилежному співвідношенні.

Тепер визначимо коефіцієнт взаємної спряженості для ЛСП КТ «білий»:

$$K = \sqrt{\frac{6,94}{22273}} = 0,02$$

Отже, величина **K** = + 0,02. Це означає, що емпіричні величини ЛСП «білий» вищі, ніж теоретично очікувані, а ступінь фразеологічності ЛСП «білий» дорівнює 0,02.

Так, ЛСП «чорний» і «сірий» володіють найвищим ступенем фразеологічності (**K** = 0,04). Коли ми порівнюємо ці результати з кількісними, то помітимо, що саме ЛСП «чорний» був фразеологічно гіперпродуктивним у словнику (1-ше місце), фразеологічно гіпервживаним у тексті (2-ге місце). Щодо ЛСП «сірий», він дев'ятий за фразеологічною продуктивністю та четвертий за фразеологічною вживаністю. Хоча ЛСП «білий» – гіперпродуктивний (2-ге місце) і фразеологічно гіпервживаний ЛСП (1-ше місце), він не є найфразеологічнішим. Разом з КТ «червоний», «жовтий», «зелений», «коричневий» і «світлий» (**K** кожного = 0,02) займає лише другу позицію. Найменш фразеологічно продуктивним ЛСП «темний» (**K** = 0,001).

Отже, фразеологічно найпродуктивнішими (у словниках) виявилися шість ЛСП, а саме «чорний» (207 одиниць), «білий» (181), «червоний» (149), «жовтий» (137), «зелений» (109), «блакитний» (99).

Фразеологічно гіпервживаними ЛСП колоративів (у художніх текстах) є: «чорний» (1 060 вживань) і «білий» (1 332); фразеологічно частовживаним є ЛСП: «червоний» (259); найменш фразеологічно вживаними є ЛСП: «сірий» (82), «колір» (79); «зелений» (73), «темний» (67), «блакитний» (65); «світлий» (55), «жовтий» (46), «коричневий» (25), «рожевий» (14), «фіолетовий» (5).

Фразеологічність ЛСП є складним явищем і не залежить лише від фразеологічної продуктивності (у словниках) чивживаності (у текстах). Так, найвищим ступенем фразеологічності володіють ЛСП: «чорний» ($K = +0,04$) і «сірий» ($K = +0,04$); далі йдуть «коричневий» ($K = +0,02$); «червоний» ($K = +0,02$); «білий» ($K = +0,02$); «світлий» ($K = +0,02$); «зелений» ($K = +0,02$); «жовтий» ($K = +0,02$).

Проблема вивчення особливостей фразеологічних одиниць із КТ залишається актуальною. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у компаративних та когнітивно-лексикографічних дослідженнях фразеологічних одиниць із КТ у кількох неспоріднених мовах; індивідуально-авторських і гендерних особливостях вживання ФО із КТ тощо.

Список використаних джерел

1. Венкель Т.В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові: дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Венкель Тетяна Василівна. – Чернівці, 2004. – 282 с.
2. Задорожна І.П. Семантичні та сполучувальні властивості компонентів фразеологізмів у німецькій мові : дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / Задорожна Ірина Петрівна. – Львів, 2003. – 267 с.
3. Козак Т.Б. Лексико-семантична група слів, які позначають колір у німецькій мові (діахронічне дослідження) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Т. Б. Козак. – Одеса, 2002. – 19 с.
4. Рокицкий П.Ф. Биологическая статистика / Рокицкий Петр Фомич. – Минск : Вышэйш. шк., 1967. – 327 с.
5. Чупров А.А. Вопросы статистики : избр. статьи / Чупров Александр Александрович. – М. : Госстатиздат, 1960. – 448 с.
6. Berlin B. Basic Color Terms: Their Universality and Evolution / B. Berlin, P. Kay. – Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1969. – 178 p.
7. Kay P. The Linguistic Significance of the Meanings of Basic Color Terms / P. Kay, S. K. McDaniel // Language. – 1978. – V. 54. – № 3. – P. 610-646.

Анотація. У даній статті пропонується аналіз фразеологічної продуктивності, фразеологічної вживаності та фразеологічності англійських ідіом у складі яких є колоратив. Проведене дослідження доводить існування взаємозв'язку між фразеологічною продуктивністю і фразеологічною вживаністю мовних одиниць, хоча фразеологічність є складним явищем і не залежить лише від фразеологічної продуктивності чи вживаності.

Ключові слова: колоратив, фразеологічна одиниця, фразеологічна продуктивність, фразеологічна вживаність, фразеологічність.

Summary. In this article we suggest the analysis of phraseological productivity, phraseological usage and idiomaticity of English idioms with colour names. The investigation was carried out on the material of English and American prose and phraseological dictionaries of the English Language. The results of the investigation have been substantiated by quantitative and statistical methods of data analysis: coefficient χ^2 and coefficient of mutual contingency K .

14 colour terms groups, denoting basic colours and their hues in the structure of phraseological units have been analyzed. The phraseological productivity of colour names we define as the average quantity of idioms with the certain colour names in the dictionaries. The phraseological usage of colour names we define as the average quantity of idioms with the certain colour names in the texts being analyzed. The highest phraseological productivity is typical for such colour terms groups as black, white, red, green, yellow and blue while prevailing phraseological usage is typical only for black, white and red colour terms groups.

Idiomaticity we define as the relative ability of colour names to take part in making up phraseological units. The highest level of idiomaticity belongs to such English colour terms groups as black and grey.

The research proves the existence of interconnection between phraseological productivity and phraseological usage of speech units, but idiomaticity is rather complicated phenomenon which depends not only on phraseological productivity and phraseological usage.

Key words: colour name, phraseological unit, phraseological productivity, phraseological usage, idiomaticity.

Отримано: 9.08.2015 р.